

AMERİKAN MİSYONERLERİNİN SAĞLIK ALANINDAKİ FAALİYETLERİ

Aydınlık Gazetesi, 9 Mayıs 2020

Yıldırım Koç

Haftalardır salgın ve dolayısıyla sağlık konularını konuşuyoruz. Bu konunun ne kadar önemli olduğuna, Amerikan misyonerlerinin Anadolu'da sağlık alanındaki faaliyetlerini özet olarak ele alarak değinmek istiyorum.

Birçok toplantıda örnek olarak vermiştim. Güneydoğu Anadolu'dan yaşlı bir köylünün hastalandığını düşünün. Bu hasta bir devlet hastanesine yatırılırsa, hastanede, diyelim, İzmirli bir doktor, Sinoplu bir hemşire, Adanalı bir teknisyen onu tedavi etse ve kendisinden hiç para alınmadan taburcu edilse. Bu yaşlı köylü, "Allah bu devlete, millete zeval vermesin; o doktor da, hemşire de bana babaları gibi baktılar; Allah onlardan razı olsun," diyecektir. O yaşlı köylüyü hiçbir Kürt milliyetçisi Türk ve Türkiye düşmanı yapamaz. Ama eğer o bölgede bizim devlet hastanemiz yoksa ve bir Amerikan hastanesi parasız hizmet veriyorsa, o yaşlı köylü, "Allah o Amerikalılardan razı olsun; beni el üstünde tuttular; bu Türk devletinden ne hayır gördük ki," diyecektir.

Dr.WARREN WINKLER

Dr.Warren H. Winkler 25 Şubat 2019 tarihinde 91 yaşında İstanbul'da vefat etti. Kendisi 1959-1967 döneminde Kayseri Talas'taki Amerikan Orta Okulu'nun kliniğinin doktoruydu. Ernest Hemingway'in kuzeni Isabel Hemingway de klinikte hemşire olarak çalışıyordu. Bir Land Rover jipleri vardı. Talas'ın epeyce uzağındaki köylere kadar giderler, hastaları parasız muayene ederler, parasız ilaç dağıtırlardı. Talas Amerikan Orta Okulu 1967 yılında kapatılınca İstanbul'daki Amerikan Hastanesi'ne geçti ve 1968-1994 döneminde başhekimlik yaptı. Hayatının geri kalan kısmını da Türkiye'de geçirdi. Çok iyi bir insandı. İyi bir hekimdi. Nazikti, güleryüzlüydü, hoşgörülüydü. 1990'lı yılların ortalarında Kayseri'ye gittiğimde yöre halkından onu tanıyanlar kendisini hep saygıyla anıyorlardı. Hatta bir kişi, annesini nasıl tedavi ettiğini anlatmış, Dr.Winkler'e hayır dua etmişti. 1962-1966 döneminde tanıdığım Dr.Winkler anılarını **İki Doktor Bir Yolculuk** adıyla yayımladı (YKY, İstanbul, 2014). Güzel bir kitaptır.

Dr.Winkler hakkında bu kadar güzel şeyler söyledim. Ancak şu soruyu sormak gerekiyor: Dr. Winkler ve onun gibi birçok sağlık görevlisi Amerikalı Türkiye'ye salt insan sevgisiyle mi geldiler? Emperyalizmin ülkeleri etkileme politikasında sağlık sistemlerinin rolü yok mu?

Olmaz olur mu! Hem de nasıl.

AMERİKAN HASTANELERİ

Size, İdris Yücel'in **Anadolu'da Amerikan Misyonerleri ve Misyon Hastaneleri (1880-1934)** kitabından (Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2017) bazı bilgiler aktarayım.

Amerikan emperyalizmi 19. yüzyılın sonlarından itibaren Osmanlı Devleti içindeki Ermenilerle ve diğer etnisitelerle bağ kurmada ve halk arasında Amerikan propagandası yapmada sağlık hizmetlerini etkili bir biçimde kullanmış. "Tıbbi misyonerlik" diye bir kavram ve olgu var. Hastaneler ve dispanserler aracılığıyla sağlık hizmeti sunulurken, Protestanlık propagandası da yapılmış. Protestanlık propagandası da emperyalist politikanın bir parçasıdır. Müslümanlar arasında dini propaganda pek tutmamış, ancak Ermenilerin Protestanlığa kazanılmasında bayağı etkili olmuş.

Amerikan sağlık personelinin Anadolu'daki faaliyetleri 1875 yılında başlamış. Anadolu'da ilk misyon hastanesi Gaziantep'te 1879 yılında kurulmuş. Daha sonraki yıllarda da Mardin'de 1885 yılında, Kayseri'de 1887 yılında, Merzifon'da 1897 yılında, Van'da 1899 yılında, Harput'ta 1903 yılında, Sivas'ta 1903 yılında, Adana'da 1904 yılında, Erzurum'da 1904 yılında, İstanbul'da 1906 yılında, Diyarbakır'da 1908 yılında ve Konya'da 1911 yılında Amerikan misyon hastaneleri kurulmuş.

Amerikalı misyonerler, 1914-1922 yıllarını “felaket dönemi” olarak adlandırıyorlarmış. 1920’li yıllarda Harput, Merzifon, Konya ve Mardin hastanelerinin çalışmaları durdurulmuş. Cumhuriyet döneminde yalnızca İstanbul, İzmir, Kayseri, Adana ve Gaziantep hastaneleri faaliyete geçebilmiş. 1934 yılında da Kayseri ve Gaziantep hastaneleri kapatılmış. Kayseri’de ise Talas Amerikan Orta Okulu’nun yanındaki klinik 1967 yılına kadar faaliyetini sürdürdü. Gaziantep Amerikan Hastanesi de günümüzde Sağlık ve Eğitim Vakfı’na bağlı olarak çalışıyor.

Sağlık konusu bir milli birlik ve bütünlük meselesidir. Sağlık hizmetlerini devlet kaliteli ve parasız bir biçimde sunarsa, milli birlik pekiştirilir. Sağlık hizmetlerini özel sektör ve hele hele yabancı kuruluşlar sunarsa, milli birliğe büyük zarar verirsiniz. Amerikalılar 1879 yılından 1934 yılına kadar o kadar sağlık personelinin ülkemizde boşuna görevlendirmediler, o kadar parayı boşuna harcamadılar.